

pomocí našeho egyptologa prof. Lexy a pak přikročit k synthetickému obrazu o této složce náboženské víry kulturního světa řecko-římského, významné netoliko pro dějiny náboženství antického, než i pro poznání počátků křesťanství.

O. Jiráni.

Dr. JOSEF VANČURA: **Exekuční listiny dle práva papyrů.** Rozpravy České Akademie, tř. I. č. 54, v Praze 1915, str. 57.

Bohaté nálezy papyrové umožňují moderním odborníkům poznati a dnešku přiblížiti antiku v jednotlivých jejích projevech, nové době velmi blízkých, i po takových stránkách, o nichž doba dřívější valného ponětí neměla a mítí ani nemohla. Tak vyvstává nám před očima důmyslná stavba veřejné správy egyptské za doby ptolemaiovské, římské i byzantské, ze spousty přímých listinných dokladů rekonstruuji se zvyklosti právního řízení, správní organisace atd. Ráz materiálu je takový, že ke správnému objasnění potřebuje spolupráce řady odborníků, proto chápou se ho se svých stanovisk filologové, právníci i historikové.

Professor J. Vančura vystupuje již podruhé s monografií věnovanou »právu papyrů«, a obral si tentokrát t. zv. exekuční listiny, t. j. listinné smlouvy opatřené zvláštní doložkou, jež opravňovala »věřitele«, kdyby »dlužník« neplnil smluvních závazků, stíhati ho exekucí bez výslovného soudního nálezu.

Úvodem zmiňuje se spisovatel o řeckých smlouvách starověkých mimo Egypt, jež možno také zahrnovati názvem listin exekučních. Nevěnuje jim však vůbec pozornosti (neuvádí ani jejich edicí a výkladů nebo nesprávně) a přechází ihned k vlastním papyrům egyptským. Určiv dobu jejich vyskytování od konce 4. stol. předkřesťanského až do 6. stol. pokřesťanského uvádí obvyklé znění exekuční doložky a stanoví (poněkud odchylně od Mitteis, Grundzüge u. Chrestom. der Papyruskunde II. 1. 120), které listiny lze za exekuční pokládati. Dobře vytýká, že bylo nezbytným požadavkem, aby předmět závazku byl přesně oceněn hodnotou peněžní i tenkrát, když se týkal nějaké činnosti; v tom případě bylo nutno v listině uvéstí napřed, co má dlužník vykonati, a pak dodáno, že zaplatí tolik a tolik, nevykoná-li to.

Často také určeny úroky a kvantvenční pokuty. Formálnosti zvláštní pro exekuční listiny (kromě nutnosti určitého vytčení dlužníkovy závazku) předepsány nebyly, avšak listiny soukromé musily býti zvláštním řízením zveřejněny (*δημοσίως*). Potom probírá V. jednotlivé druhy smluv, u nichž se exekuční doložky vyskytovaly a přistupuje k vyličení postupu exekuce vlastní. Ve všeobecné úvaze stanoví napřed trvání personální exekuce za Ptolemaiovců, jež však za doby římské znenáhla byla vytlačena, aspoň pro závazky soukromé. Jak exekuce prováděna, líčí V. nejprve na poměrech římského Egypta, poněvadž tu je materiál postačující, a pak teprve vrací se k Egyptu ptolemaiovskému, kde rekonstrukce musí se utéci k několika úsudkům analogickým. I tu postupuje V. samostatně a bezpochyby správně. Souběžný přehled celého exekučního postupu ptolemaiovského i římského zavírá tento odstavec, a krátkou zmínkou o době byzantské, jež uchovávala sice formu listin, ale ne věcný obsah exekučního řízení, kniha končí.

S obzvláštní pochvalou nutno vytknouti pevné založení a rozčlenění práce, jakož i jasné výklady, dbající ovšem jen stránky právnické. Užito obsáhlé příslušné literatury právnické, jejíž výsledky jsou kriticky opatrně přijímány. Svrchu už uvedeno, že V. zaujímá ve sporných otázkách i vlast-

ni stanovisko, máje v tom pro sebe ne-li plnou jistotu, tedy aspoň pravděpodobnost. Důležité doklady uváděny jsou v původním znění se souběžným překladem, jenž pořízen je čistě novodobým názvoslovím. Věcně sice nechybuje, ale více slovní věrnosti by mu nebylo na škodu. Nedopatřením prohlášen jest (str. 4) t. zv. Elefantinský papyrus za »nejstarší dosud vůbec známý papyrus«.

Nemile zaráží spousta těžkých poklesků v korektuře řeckých textů a chyby jazykové ve sklánění.

Vladimír Groh.

JOSEF HANUŠ: František Pelcel, český historik a buditel. Rozpr. Č. Akademie, III. třída č. 38. V Praze 1914, stran 146. — **František Faustín Procházka, český buditel a literární historik.** Tamtéž č. 39. V Praze 1915, stran 132.

ARNOŠT KRAUS: Augustin Zitte. Sborník filologický. V. ročník, v Praze 1915. Strana 140—161.

Až do Vlčkových Dějin měla naše literární historie o ideové podstatě vědeckého a literárního života před Dobrovským představy jen kusé a neurčité, a teprve zde byly kriticky ohledány všechny starší zprávy a na základě nového studia oceněny, takže bylo možno autorovi hlavní představitele tehdejšího ruchu vylíčiti na pozadí evropských kulturních proudů a zasaditi je do pevného rámce. Přes to zbývalo ještě mnoho práce; právě celkové vylíčení naznačilo hojně problémů, jež se množily při každém novém ohledání. Neboť i doba před Dobrovským měla svůj literární život a ruch, barvitý a mnohotvárný jako každá doba přechodní; protireformační tradice tehdy již překročily vrchol své síly a ze západu počal do nich vanouti ostrý vítr nových kritických názorů. Literární badatelé se proto k ní vraceli znovu, a každá nová práce, Krausova, Jakubcova, Táborského a j., přinášela nové, dosud neznámé poznatky a podněcovala k další činnosti. Josef Hanuš si zvolil přímo za životní úkol podrobně zpracovati jednotlivé fáse prvních rozbřesků na temném nebi pobělohorském řadou monografií, jež otiskoval v Čes. čas. hist. a v Listech filol. a v nichž od Balbína přes Pittra dospěl až k přímým předchůdcům a starším vrstevníkům Dobrovského. Své monografie nyní vydává jednotlivě v České Akademii; jsou to zatím po vylíčení významu Voigtova obě přítomné publikace. Hanuš výslovně zdůrazňuje, že svými pracemi chce těmto badatelům splatiti dávný dluh české vědy, narážej na zmíněnou okolnost, že naše badání o jejich době jest teprve nejnovějšího data.

Oba učenci, o nichž pojednává v těchto dvou knihách, působili vedle sebe jako přední zástupcové naší obrozené vědy a také se zasloužili o literaturu českou českými edicemi. Hlavní jejich význam autor naznačil již v titule, a průkazné rozборы, tvořící podstatnou část obou studií, dospívají k jeho potvrzení. Methodicky jsou Hanušovy monografie vesměs založeny stejně: autor reprodukoval fakta o životě svých autorů a podrobně, hojně se dokládaje obsáhlými citáty, předváděl jejich názory filosofické, náboženské, vlastenecké a vědecké, podával k nim výklady a snažil se předvésti jasný obraz jak o duševním jejich životě, tak o práci, kterou vykonali. Neběželo mu o umělecké portréty, pro něž stále ještě nebylo nejnmutnějších předpokladů, nýbrž o vyčerpávající souhrn poznatků a přesné jejich zjištění.

V obou monografiích postupuje Hanuš při svém rozboru jednak časově, jednak podle vědeckých oborů, v nichž badatelé pracovali; v knize o Pro-